

6. Бухгалтерський облік у громадському харчуванні : навч. посібник / Ф. Ф. Бутинець [та ін.]; за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : Рута, 2002. – 480 с.

7. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування [Електронний ресурс] : Наказ Мініфіну № 291 від 30.11.99 р. – Режим доступу : <<http://www.zakon.rada.gov.ua>>.

8. Правила роботи закладів (підприємств) громадського харчування [Електронний ресурс] : Наказ Мінекономіки України від 24.07.2002 р. № 219. – Режим доступу : <<http://www.zakon.rada.gov.ua>>.

9. Методичні рекомендації з формування складу витрат і порядку їхнього планування в торгівій діяльності [Електронний ресурс] : Наказ Мінекономіки України від 22.05.2002 р. № 145. – Режим доступу : <<http://www.zakon.rada.gov.ua>>.

10. П(С)БО 16 Витрати [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України № 318 від 31.12.99 р. (із змінами та доповненнями). – Режим доступу : <<http://www.zakon.rada.gov.ua>>.

Отримано 30.03.2012. ХДУХТ, Харків.

© Л.М. Янчева, М.О. Ільченко, 2012

УДК 65.011.47:339.9

Н.М. Гаркуша, канд. екон. наук

Т.О. Сідорова, канд. екон. наук

І.В. Руденко, канд. екон. наук

АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Розглянуто основні напрямки аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств в Україні. Увага акцентується на особливостях аналізу впливу акціонерів-нерезидентів на діяльність підприємств, аналізу виконання експортних контрактів та торговельних угод й аналізу руху інвалютних коштів.

Рассмотрены основные направления анализа внешнеэкономической деятельности предприятий в Украине. Внимание акцентируется на особенностях анализа влияния акционеров-нерезидентов на деятельность предприятий, анализа выполнения экспортных контрактов и анализа движения инвалютных денежных средств.

The main directions of the analysis of foreign trade enterprises in Ukraine. Focuses on the features of the analysis of the influence of non-resident shareholders on business operations, analysis, execution of export contracts and trade agreements, and motion analysis of foreign exchange funds.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Останнім часом значно змінилися умови діяльності підприємств: розширилася їх самостійність, з'явилася можливість виходу на міжнародний ринок, підсилилася конкуренція, усе частіше до економіки вітчизняних підприємств залучаються іноземні інвестори. У таких умовах діяльності підприємствам необхідно не тільки вижити, але й бути конкурентоспроможними. Для цього керівництво повинно вирішувати науково обгрунтовані, мотивовані, оптимальні рішення, вирішення яких неможливе без проведення економічного аналізу діяльності підприємств, в тому числі зовнішньоекономічної сфери.

Такий аналіз дає можливість визначити стан й основні тенденції розвитку світового господарства, кон'юнктуру світового ринку, економіко-правові засади зовнішньоекономічної діяльності, а також зробити обгрунтований вибір ділового партнера, оцінити його фінансове положення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема аналізу зовнішньоекономічної діяльності, у певний час, займалися такі учені, як: М.Г. Чумаченко, С.Ф. Голов, Ф.Ф. Бутинець, І.В. Жиглей, В.М. Пархоменко, Ю.А. Кузьминський, В.Г. Козак, Л.І. Лук'яненко, М.І. Лучко, Н.Я. Остап'юк, О.М. Горбачова, С.І. Мельник, В.І. Єфіменко, Р.М. Воронко, Л.О.Кадуріна, М.С. Стрельнікова та ін. Але у зв'язку зі змінами в системі обліку та потребах управління постійно розвивається й аналіз зовнішньоекономічної діяльності, що потребує додаткових досліджень.

Мета та завдання статті. Метою статті є дослідження основних напрямків аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств України в сучасних умовах господарювання.

Відповідно до мети, завданнями наукового дослідження є:

- розглядання основних напрямків аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств України;
- розробка методики економічного аналізу окремих напрямків аналізу;
- уточнення системи показників для аналізу впливу акціонерів-нерезидентів на діяльність підприємств, аналізу виконання експортних контрактів та торговельних угод й аналізу руху інвалютних грошових коштів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як показало дослідження, в сучасних умовах господарювання основними напрямками аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств в Україні є: аналіз впливу акціонерів-нерезидентів на діяльність

підприємства; аналіз виконання експортних виробничих контрактів та торговельних угод; аналіз руху інвалютних грошових коштів [1–3].

Під час аналізу впливу акціонерів-нерезидентів на діяльність підприємства вивчають динаміку загальної суми зареєстрованого статутного капіталу та суми акцій, яка знаходиться в обігу (скоригований зареєстрований статутний капітал).

Для коригування зареєстрованого статутного капіталу загальну його величину зменшують на: номінальну величину несплачених або частково сплачених акцій; власні акції, викуплені в акціонерів; суму акцій, що за якимись причинами не були зареєстровані власниками для одержання дивідендів (у випадку акцій на пред'явника).

Скоригована сума зареєстрованого статутного капіталу (сума акцій в обігу) має бути диференційована за належністю акціонерам-резидентам і нерезидентам.

Крім того, у процесі аналізу впливу акціонерів-нерезидентів на діяльність підприємства пропонується розраховувати коефіцієнт впливу нерезидентів ($K_{В.Н.}$)

$$K_{В.Н.} = \frac{S_{П.Н.}}{S_{П.Н.} + S_{П.Р.}}, \quad (1)$$

де $S_{П.Н.}$ – сума простих акцій, що належать акціонерам-нерезидентам;

$S_{П.Р.}$ – сума простих акцій, що належать акціонерам-резидентам.

Аналізуючи експортні операції, насамперед, звертають увагу на: виконання експортних контрактів за вартістю, за фізичними обсягами експортованої продукції, за термінами поставок; розрахунок впливу факторів, що позначаються на вартісних та кількісних показниках виконання експортних контрактів; причини невиконання експортних контрактів за будь-якими параметрами.

Першим етапом аналізу є вивчення структури реалізації продукції за експортними угодами. Специфіка аналізу полягає, по-перше, у тому, що треба враховувати значну кількість видів експортних угод, крім прямих експортних поставок продукції. Бартерні, консигнаційні, реекспортні угоди, договори на переробку давальницької сировини також підлягають аналізу. Останнім часом з'явилася можливість проводити поставки на умовах комерційного кредиту, при якому продаж товарів здійснюється з відстрочкою платежу на певний період. Аналізу цих операцій слід приділяти особливу увагу. У процесі аналізу необхідно встановити значення для підприємства комерційного кредиту, визначити розмір і динаміку

заборгованості підприємства за такими кредитами і середні строки їх погашення.

По-друге, існує проблема приведення (перерахунку) різних валют конкретних експортних контрактів до єдиної базової валюти, за якою проводиться аналіз.

Структурний аналіз обсягу реалізації продукції за експортними контрактами доповнюється його факторним аналізом.

Обсяг продукції (товарів, робіт, послуг), реалізованої за експортними контрактами, знаходиться під впливом таких факторів, як: середня вартість одного експортного контракту; середня кількість експортних контрактів, що приходяться на одного покупця (активність покупців); кількість іноземних клієнтів (замовників, покупців).

Визначити вплив цих факторів можна за допомогою традиційних способів економічного аналізу та наступної моделі

$$T_{EKC} = K_{KL} \cdot \frac{K}{K_{KL}} \cdot \frac{T_{EKC}}{K}, \quad (2)$$

де T_{EKC} – обсяг продукції (товарів, робіт, послуг), реалізованої за експортними контрактами;

K – загальна кількість експортних контрактів за період;

K_{KL} – кількість іноземних клієнтів (покупців, замовників).

На другому етапі аналізу слід вивчати виконання експортних угод за номенклатурою та асортиментом продукції (товарів, робіт, послуг). При цьому оцінку слід здійснювати не тільки у вартісних, але й в натуральних одиницях вимірювання. Окремо необхідно показувати транспортні та митні витрати.

На третьому етапі аналізу досліджують виконання експортних угод за термінами поставок. Недотримання термінів експортних поставок спричиняє, як правило, досить жорсткі штрафні санкції. Тому причини, що призвели до порушення термінів поставок, треба докладно вивчати та аналізувати.

Аналіз дотримання термінів експортних угод проводять як у кількісній, так і в якісній оцінці. За кількісний показник беруть питому вагу прострочених або невиконаних експортних угод у їхньому загальному обсязі, за якісний – суму сплачених штрафних санкцій за порушення термінів виконання угод та їх питому вагу у загальній вартості контракту.

Одним із найважливіших напрямків аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства, на наш погляд, є аналіз руху інвалютних коштів.

Слід зауважити, що рух інвалютних коштів має значні, порівняно з рухом національної валюти, обмеження, пов'язані із законодавчим регулюванням держави, а саме: ліцензуванням валютних операцій; обов'язковим частковим продажем валютних надходжень; обов'язковим декларуванням валютних цінностей, що перебувають за межами України; обмеженням у часі на проведення експортно-імпорتنних операцій; заборонаю розрахунків готівковою валютою в Україні (за винятком певних дрібних операцій).

Перераховані обмеження затримують рух інвалютних коштів та призводять до певних втрат унаслідок такого уповільнення.

Основною метою аналізу руху інвалютних коштів є висновок про можливість внутрішнього фінансування. Для цього варто детально вивчити склад та структуру інвалютних коштів і визначити суму перевищення їх надходження над витратою.

На підставі інформації про рух інвалютних коштів можна розрахувати коефіцієнт покриття поточних інвалютних зобов'язань підприємства ($K_{П.3}$)

$$K_{П.3} = \frac{m_B}{L_{П}}, \quad (3)$$

де m_B – залишок валютних коштів (безготівкових і наявних) на кінець звітного року;

$L_{П}$ – поточні зобов'язання, у валюті.

Висновки. Застосування запропонованої методики аналізу дасть можливість об'єктивно оцінювати окремі аспекти зовнішньоекономічної діяльності підприємств, виявляти основні чинники, що впливають на їх зміну. Це забезпечить можливість ухвалювати управлінські рішення, що стосуються розширення інноваційної діяльності, спрямованої на розроблення нових товарів з урахуванням ринкових вимог та стратегії підприємства.

Список літератури

1. Колеснікова О. М. Особливості обліку операцій із зовнішньої торгівлі / О. М. Колеснікова // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2010. – № 2. – С. 121–124.

2. Облік та аналіз зовнішньоекономічної діяльності : навч. метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Ю. А. Кузьмінський [та ін.] ; за ред. Ю. А. Кузьмінського. – К. : КНЕУ, 2001. – 179 с.

3. Філонова В. М. Облік експортних операцій та його особливості / В. М. Філонова, Л. В. Коваль // Ключові вправи в сучасній науці : 7-а міжнародна научна практична конференція, 17–25 квітня 2011 : [матеріали]. – Київ : «Бял ГРАД-БГ» ООД, 2011. – Т.9. Економіка. – С. 16–18.

Отримано 30.03.2012. ХДУХТ, Харків.

© Н.М. Гаркуша, Т.О. Сідорова, І.В. Руденко, 2012

УДК 657.15:338.48

Г.В. Блакита, д-р екон. наук (ВТЕІ КНТЕУ, Вінниця)

Т.С. Шилова, асист. (ВТЕІ КНТЕУ, Вінниця)

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НА ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Розглянуто економічну сутність, класифікацію та підходи до визначення фінансових результатів на туристичних підприємствах. У статті також окреслено пропозиції та рекомендації щодо уточнення класифікації фінансових результатів із метою вдосконалення обліково-інформаційної системи туристичних підприємств.

Рассмотрена экономическая сущность, классификация и подходы к определению финансовых результатов на туристических предприятиях. В статье очерчены предложения и рекомендации относительно уточнения классификации финансовых результатов с целью усовершенствования учетно-информационной системы туристических предприятий.

Economic essence, classification and approaches, is considered to determination of financial results on tourist enterprises. Suggestions and recommendations in relation to clarification of financial results classification with the purpose of improvement registration-informative systems of tourist enterprises are also outlined in the article.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Поширення процесів глобалізації зумовлює можливість вітчизняного туристичного бізнесу долучитись до світового ринку туризму. Це, в свою чергу, сприяє активізації ділової ініціативи туристичного сектору економіки України. Для прийняття ефективних управлінських рішень необхідна достовірна інформація про результати діяльності, сформована з урахуванням специфіки господарювання туристичних підприємств та